

FORMING AN ORGANIZATIONAL CULTURE IN STUDENTS IS ONE OF THE MAIN TASKS OF A DEMOCRATIC SOCIETY

M. B. Djabborov,
Teacher of QarDUPI

Annotation

The experience gained over the years of independent development, all the historical changes and innovations in building a great state with a unique and appropriate path of development, recognized by the world community, have a great impact on the hearts, minds and consciousness of our compatriots.

The effectiveness of reforms in all spheres of our society is inextricably linked with the restoration of national spirituality, in-depth study of our rich historical heritage, preservation of our traditions, development of culture and art, science and education, training of qualified personnel armed with modern science and technology.

Keywords: qualification, competition, profession, development, active, initiative, training, personnel.

ФОРМИРОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ КАК ОДНА ИЗ ГЛАВНЫХ ЗАДАЧ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА

М.Б.Джабборов

Аннотация

Опыт, накопленный за годы независимого развития, все исторические изменения и новшества в построении великого государства с уникальным и правильным путем развития, признанным мировым сообществом, оказывают огромное влияние на сердца, умы и сознание наших соотечественников. .

Эффективность реформ во всех сферах нашего общества неразрывно связана с восстановлением национальной духовности, углубленным изучением нашего богатого исторического наследия, сохранением наших традиций, развитием культуры и искусства, науки и образования, подготовкой квалифицированных кадров, вооруженных с современной наукой и техникой.

Ключевые слова: квалификация, конкурс, профессия, развитие, актив, инициатива, подготовка, кадры.

**ТАЛАБАЛАРДА ТАШКИЛОТЧИЛИК МАДАНИЯТИНИ
ШАКЛЛАНТИРИШ – ДЕМОКРАТИК ЖАМИЯТНИНГ АСОСИЙ
ВАЗИФАЛАРИДАН БИРИ СИФАТИДА**

М.Б.Джабборов

Annotatsiya

Мустақил тараққиёт йилларида тўпланган тажриба, дунё жамоатчилиги эътироф этган ўзимизга хос ва ўзимизга мос тараққиёт йўли-келажаги буюк давлат барпо этиш борасида амалга оширилаётган барча тарихий ўзгариш ва янгиланишлар юртдошларимиз қалби, онги ва шуурига улкан таъсир кўрсатмоқда.

Жамиятимизнинг барча соҳаларида амалга оширилаётган ислохотларнинг самарадорлиги, аввало, халқ маънавиятининг тикланиши, бой тарихий меросимизнинг чуқур ўрганишни, анъаналаримизнинг сақланиши, маданият ва санъат, фан ва таълим ривожини, замонавий фан техника ютуқлари билан қуролланган малакали мутахассис кадрлар тайёрлаш билан узвий боғлиқдир.

Калит сўзлар: малака, рақобат, касб, тараққиёт, фаол, ташаббус, ўқув, кадр.

Адабиётлар таҳлили ва методологияси

Турли даражадаги юқори малакали, рақобатбардош мутахассислар тайёрлаш тизимини ривожлантириш, маънавий бой, эркин ижодий шахсни шакллантиришда муҳим аҳамият касб этади.

Ёшлар тарбияси, уларнинг дунёқарашини, жамият тараққиётидаги ўрни, ижтимоий-сиёсий фаоллигини кўп жиҳатдан Олий ва ўрта махсус таълим ўқув юртли фаолияти билан бевосита боғлиқдир. Шунинг учун ҳам замонавий иқтисодиёт, илм-фан, техника ва технологияни ривожлантириш асосида малакали мутахассислар тайёрлашнинг такомиллашган тизимини яратиш ҳозирги вақтда мамлакат тараққиётининг муҳим шартини ҳисобланади.

“Ta’lim to’risidagi qonun” ning yangi tahrirda qabul qilinishi va izchillik bilan ҳаётга татбиқ этилиши мазкур масалани ижобий ҳал этишда кўл келмоқда. Ta’lim sohasidagi qabul qilinayotgan qonun va qonun osti hujjatlari таълим соҳасидаги давлат сиёсатини амалга оширишнинг стратегик асоси бўлиб, турли даражадаги юқори малакали, рақобатбардош мутахассислар тайёрлаш тизимини ривожлантиришга, маънавий бой, эркин, ижодий фикрлайдиган шахсни шакллантиришга қаратилган.

“Ta’lim to’risidagi qonun” педагогика фани ва амалиёти олдига бир қатор долзарб муаммоларни кўндаланг қилиб қўяди: Кадрлар тайёрлаш мазмуни ва тузилмасини англаш, уни маориф, фан, техника, технология, иқтисод, маданият соҳаларидаги республика ҳамда хорижда эришилган ютуқлар асосида қайта кўриб чиқиш, таълим тизимини ислоҳ қилиш уни муттасил ривожланиб боришини таъминлаш, давлат таълим стандартларини яратиш ва амалга киритишнинг илмий асосларини ишлаб чиқиш, юқори малакали кадрлар тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ва бошқалар киради.

Мулоҳаза ва таклифлар

Юртимиз келажаги халқимиз, мамлакатимизнинг интеллектуал салоҳиятига, ақл-заковатига, миллий таълим-тарбия тизимини жаҳон андозалари асосида такомиллаштиришга, унинг миллий заминини мустаҳкамлашга, Кадрлар тайёрлашга боғлиқ. Янгича фикрлайдиган, замонавий билимларга эга бўлган баркамол ташкилотчи ва зукко кадрларга эга бўлиш учун, таълим-тарбия тизимини тубдан ўзгартириш, уни ҳозирги давр талаби даражасига кўтариш зарур ва муҳимлигини ҳаёт тақозо этаяпти.

Birinchi Президентимиз ўзининг «Тарихий хотирасиз келажак йўқ» номли асарида комил инсонга қуйидагича таъриф берган. «Комил инсон деганда биз, аввало, онги юксак мустақил фикрлай оладиган, ҳуққ-атвори билан ўзгаларга ибрат бўладиган билимли маърифатли кишиларни тушунамиз»

Erkin фуқаролик жамиятининг маънавиятини шакллантириш, бошқача айтганда, озод, ўз ҳақ-ҳуқуқларини яхши танийдиган, боқимандаликнинг ҳар қандай кўринишларини ўзи учун ор деб билладиган, ўз кучи ва ақлига ишониб яшайдиган, айни замонда ўз шахсий манфаатларини халқ, Ватан манфаатлари билан уйғун ҳолда кўрадиган комил инсонларни тарбиялашдан иборатдир Таълимий қадриятлар юзасидан тадқиқотлар олиб борган олим Ш. Мардонов «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»да қуйидаги ижтимоий ва шахсий хусусиятга эга таълимий қадриятларнинг моҳияти очиб берилганлигини таъкидлаб ўтади:

«Биринчидан, «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»да таълимнинг олий қадрияти сифатида шахс эътироф этилади. Мазкур қадрият Миллий дастурнинг узлуксиз таълим, унинг инсонпарварлик ва ижтимоийлашишга йўналиши кўрсатмаларини мувафаққиятли амалга оширишни таъминлаши керак.

Иккинчидан, педагогик жиҳатдан тўғри ва самарали ташкил этилган таълим-тарбия жараёни талабада мустақил таълим олиш, ўз-ўзини тарбиялаш, ўз-ўзини ривожлантириш лаёқатларини шакллантиради. Бу жараён бизнинг фикримизча, янги таълимий қадриятларнинг юзага келишига сабаб бўлади.....»

Х асрдан бошлаб Мовароуннаҳр ва Хуросонда мустақил давлатлар - Тоҳирийлар, Сомонийлар, Қорахонийлар, Ғазнавийлар, Салжуқийлар, Хоразмшоҳлар давлатларининг пайдо бўлишида халифаликнинг емирилиши ҳам маданий ҳаётнинг орқага кетишига эмас, балки янада равнақ топишига олиб келди.

Салжуқийлар даврида Али-Арслон Маҳмуд ҳокимиятни бошқарганда унинг вазири Низом ул-Мулк ўз даврининг машҳур сиёсий арбоби ва энг маърифатпарвар кишиларидан бўлган.

Салжуқийлар ҳокимияти ҳарбийлашган бўлиб, бу ҳокимиятнинг ички ва ташқи сиёсатини Низомулмулк бошқарар еди. У ғазнавийлар иш услубига бир оз ўзгартиришлар киритиб, ҳокимиятни бошқариш услубини ишлаб чиқади ва ўзининг «Сиёсатнома» асарини яратади (1091 — 1092-йй.). Бу асарда давлатни бошқариш тамойиллари баён этилади. «Сиёсатнома» асарида кўплаб тарбиявий қадриятлар илгар сурилган. Низомулмулк шоҳ ва ҳокимларни адлу инсофга, сулҳ ва мурувватга, давлатни оқилониа бошқариб, қатий-қоида ва тартиб ўрнатишга, амалдорликни виждонан, пок ҳалол бажаришга ва иймонли бўлишга, мамлакат ободонлиги, унинг аҳли фаровонлиги, тинчлиги ва тотувлигини таъминлаш учун ҳаракат қилишга даъват этади. Низомулмулк кишиларни ишга тайинлаётганда нималарга эътибор қаратиш лозимлигига эътибор бериш лозимлиги ҳақида фикр юритиб, амалдорларни тўғри танлаб, уларга қулларидан келадиган ишлар ва вазифаларни топшириб, уларнинг ижросини ўз вақтида талаб қилиш лозимлигини қайд этади.

Кўриниб турибдики, Низомулмулк ўз даврида давлатни бошқаришда лавозимга эга бўлган бош вазирлар, бошқа кичикроқ лавозимга эга бўлган кишиларни ўз ишларига жиддий муносабатда бўлишини, уларни ҳалол ва покиза ишларни бажаришга даъват этган. Унинг бу ғоялари ҳозир ҳам ўзининг аҳамиятини йўқотмайди. «Шарқда қадимдан жуда машҳур бўлган «Сиёсатнома» деган асарда подшоҳ, ҳоким, амир ва беклар, қози-ю, куззотнинг, замонавий тил билан айтганда, раҳбарнинг бош вазифаси «қўйу-қўзиларни бўрилардан муҳофаза қилиб, ҳаром қулларни кесиб, ер юзини ёмонлардан

тозалаш, жаҳонни адолат ва оссойишталик» билан обод қилишдан иборат», - деб кўрсатилган.

Шунингдек, ижтимоий-фалсафий қарашларида ҳам таълим-тарбия, психология асослари, ахлоқ ва эстетика масафаларига эътибор беради.

Абу Наср Форобийнинг таълим-тарбияга оид таълимотининг методологик асосини унинг инсон тўғрисидаги фалсафий қарашлари ташкил этади. Аллома одамнинг физиологик тузилиши, психологияси, моддий ва маънавий оламини ўрганар экан, у инсондаги қобилият ва кучнинг, руҳий қувватнинг – ақлий ва сўзлаш қобилиятининг бошқа табиат мавжудотларида йўқлиги ва ана шу руҳий қувват жараёни, яъни нарса ва ҳодисаларни билиш, инсонга ақлий таъсир этиш, уни илм-маърифатга эга этиш кабиларни тадқиқ этишга алоҳида диққат билан қарайди.

Абу Наср Форобий таълим-тарбиянинг асосий вазифаси жамият талабларига жавоб бера оладиган ва шу жамият учун хизмат қиладиган етук инсонни тарбиялашдан иборат деб билади.

Аллома таълим-тарбияга биринчи марта таъриф берган олим саналади. Таълим деган сўз инсонга ўқитиш, тушунтириш асосида назарий билим бериш; тарбия — назарий фазилатни, маълум ҳунарни эгаллаш учун зарур бўлган хулқ меъёрларини ва амалий малакаларни ўрганишдир, дейди олим.

Абу Наср Форобий «Таълим деган сўзлар халқлар ва шаҳарликлар ўртасида назарий фазилатни бирлаштириш, тарбия еса шу халқлар ўртасидаги туғма фазилат ва амалий касб-хунар фазилатларини бирлаштириш деган сўздир.

Муҳаммад Тарағай Улуғбек мадраса ўқув режасига қўйидаги фанлар: араб тили, адабиёт, қуръон, Ҳадис, риторика, мантиқ, фалсафа, фикх (қонунчилик), метафизика, математика, астрономия, тиббиёт, география, тарих каби фанларни киритади.

Мутафаккир томонидан барпо этилган ҳамда ўзи бевосита таълим берган мадрасаларда ўқиш қўйидаги босқичлардан иборат бўлган:

1. “Анда” (кичик) – ўқиш муддати 2 йил.
2. “Ауст” (ўрта) – ўқиш муддати 3 йил.
3. “Аъло” (олий) – ўқиш муддати 3 йил.

Бундай ёндашувда, бугунги кун нуқати назаридан айтганда бакалаврият ва магистратура кўзга ташланади. Айни вақтда улар ўрта аср европа университетлари учун ҳам хос бўлган.

Буюк истеъдод эгаси сифатида аллома ўз давридан бир неча асрларга ўзиб кетган. Деярли 600 йил аввал Муҳаммад Тарағай Улуғбек қуйидаги аксиомани илгари сурган: билим олишга интилиш давлат равнақига йўл демакдир. Иқтисодий ривожланган мамлакатларнинг ҳозирги тажрибаси мазкур фикрни тўла тасдиқлайди.

Шарқдаги Уйғониш даври Шарқ мутафаккирлари – Муҳаммад Мусо ал-Хоразмий, Абу Наср Форобий, Абу Али ибн Сино, Абу Райҳон Беруний, Мирзо Улуғбекларлар ўзларининг таълимий-тарбиявий қарашларида биринчи ўринга инсон шахсини қўядилар ҳамда болаларни ҳар томонлама, жисмоний ва эстетик камолотга эришишлари, шунингдек, тилларни билишларини зарур деб ҳисоблайдилар. Ақлий таълимни ташкил этувчи фанлар сирасига математика, астрономия, механика ва табиатшунослик каби табиий-илмий фанларни киритадилар.

Юқоридагиларни уммулаштириб айтиш мумкинки, юртимиз келажаги халқимиз, миллатимизнинг интеллектуал салоҳиятига, ақл-заковатига, миллий таълим-тарбия тизимини жаҳон андозалари асосида такомиллаштиришга, унинг миллий заминини мустаҳкамлашга, Кадрлар тайёрлашга боғлиқ. Янгича фикрлайдиган, замонавий билимларга эга бўлган баркамол ташкилотчи ва зукко кадрларга эга бўлиш учун, таълим-тарбия тизимини тубдан ўзгартириш, уни ҳозирги давр талаби даражасига кўтариш зарур ва муҳимлигини ҳаёт тақозо этаяпти.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. O'RQ-637-son 23.09.2020. Ta'lim to'g'risida.
2. «Авесто» ва унинг инсоният тараққиётидаги ўрни. – Т.: Фан, 2001. – 112 б.
3. Низомулмулк. Сиёсатнома ёки сيار ул-мулк. – Т.: Адолат, 1997. – 235 б.
4. Тохтаходжаева М. ва бошқалар. Педагогика. – Т.: Молия-Иқтисод, 2008. – 278 б.

